

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{6}$ strani 15 K in na $\frac{1}{12}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 6. V Ljubljani, 31. marca 1912. Letnik XXIX.

Obseg: Pridelovanje in razpečavanje namiznega grozdja ter vzgoja trt na špalirju. — Na boj na rjavega hrošča! — Pisma kulturnotehnične vsebine. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Inserati.

Pridelovanje in razpečavanje namiznega grozdja ter vzgoja trt na špalirju.

Piše c. kr. vinarski nadzornik B. Skalicky v Rudolfovem.

(Dalje.)

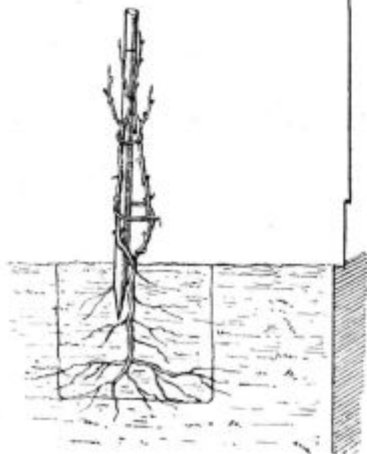
Za visoke zide (visoko ograjo, visoke škarpe) in zlasti za hišne stene so posebno sposobne: imperial,

rdeči malvazinec, modra portugalka, črnomodri tirolec in črna kavščina.

V dobri, rodovitni zemlji pa priporočajo tudi še vse prej naštete španjole, zeleno avguštano in kraljevo madléno.

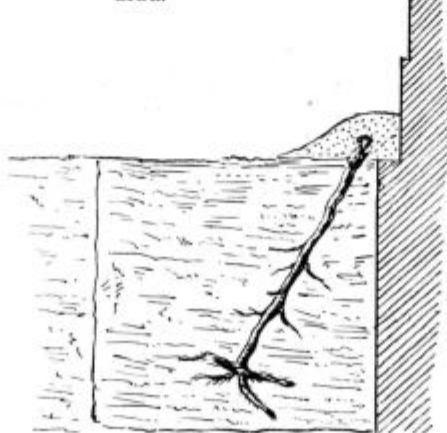
Podoba 26.

Visoko na zeleno cepljena trta, vzgojena ob zidu s pristreškom.

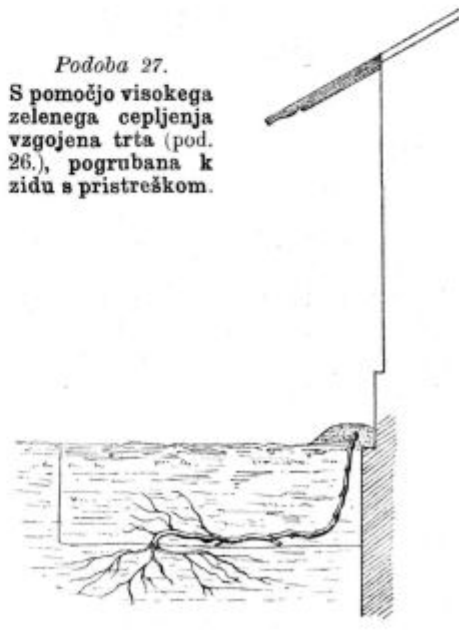
Podoba 25.

Sajenje cepljenih trt ob zidu.

Podoba 27.

S pomočjo visokega zelenega cepljenja vzgojena trta (pod. 26.), pogrubana k zidu s pristreškom.

genuezec, beli kalabrezec, veliki kolman, rumeni, rdeči in aleksandrijski muškatelec, rumena avguštana, zgodnji

Za pridelovanje grozdja na prostem, torej ne ob zidu, so najbolj priporočljive tele vrste: vsi španjoli,

kraljeva madlena, zgodnji malenger, zgodnji rdeči malvazinec, črni zgodnji in pozni muškatelec, ranac, zgodnji, črni burgundec, modra portugalka, Langova črnina in končno tudi genuezec, imperial, veliki kolman, zelena in rumena avguštana; zadnjeimenovane močno rastoče vrste pa le na brajdah.

Za verande, ute (lope) in hodnike so pripravne vrste: beli in rdeči španjol, zelena avguštana, zgodnji rdeči malvazinec, portugalka, genuezec, črna kavščina, imperial in veliki kolman; zadnje tri pa le v gorkem podnebj.

II. Ameriška podloga.

Kakor v vinorodnih, tako se tudi v nevinorodnih krajih priporoča saditi le trte, ki so cepljene na ameriški podlogi, in sicer iz raznih vzrokov.

Na ameriški podlogi skoraj vse trte močneje rasejo in večinoma tudi bolje rodijo kakor na svojih koreninah in — kar je poglavitno — niso izpostavljene nevarnosti, da bi jih uničila trtna uš.

Pri daljši vzgoji, zlasti na brajdah, latnikih itd., to sicer ne hodi toliko v poštev, ker imajo take trte jako močno razvite korenine, ki jih trtna uš ne more tako izlahka uničiti, pač pa v vinogradih, kjer so trte bolj nagosto sajene, je neobhodo potrebno, da so cepljene na ameriški podlogi.

Zelo važno je pa tudi za nevinorodne kraje to, da pri trtah na ameriški podlogi, zlasti na ripariji, grozdje in les dosti prej dozori kakor na trtah, ki rasejo na svojih koreninah.

Najbolj priporočljiva podloga za dobre, rodovitne, ne preveč peščene in ne preveč apnene zemlje, torej zlasti za dobre vrtnne zemlje, je velikolistnata riparija (riparija portalis).

Za bolj peščene zemlje se priporočajo namesto riparije križanke riparija $\times$ rupestris, zlasti števil. 101¹⁴ in 3309.

V krajih z gorkim podnebjem nadomestimo riparijo v lahki, peščeni zemlji lahko z rupestris montikolo, ali pa s križanko aramon $\times$ rupestris Ganzin števil. 1.

Zadnja vrsta pri nas posebno v publici in v laporju bolje uspeva kakor riparija.

Na obeh podlogah rasejo trte jako močno in zato se ne smejo saditi v zelo močno, rodovito zemljo, ker bi tam rasle preveč v les (divjale) in bi malo rodile, oziroma bi nastavile precej zaroda, ki bi pa v cvetenju oprhnil (odpadel).

Zato se tudi ne priporoča na te podloge cepiti vrste, ki so itak že tej napaki podvržene, kakor n. pr. Madeleine Angevine.

Če se cepijo na te podloge močno rastoče žlahtne vrste, se jim mora odkazati zadosti velik prostor, da

postanejo bolj rodovitne; šibko rastoče vrste, cepljene na teh podlogah, pa dobe bolj bujno rast.

Obe podlogi preneseta tudi več apna v zemlji (do 35 %) kakor riparija.

Za bolj apnene zemlje se priporoča podloga rupestris Götthe števil. 9., ki daje tudi močno rastoče cepljenke, za najbolj apnene zemlje pa križanke riparija $\times$ berlandieri, zlasti Telekijeve križanke št. 5 in 9b. Ker na tej podlogi grozdje in les dozori v istem času kakor na ripariji (da, baje celo poprej) in ker se na tej podlogi cepljene trte baje tako hitro ne izrode kakor na ripariji cepljene, sadijo mnogi to križanko tudi v take zemlje, kjer riparija sicer dobro uspeva.

III. Pripravljanje sveta.

Da se trtne korenine zlasti v prvih letih dobro razvijejo, jim je treba dobre in rahle zemlje. Preden torej trte posadimo, jim moramo zemljo primerno zrahljati, in če je treba, tudi zboljšati.

Rahljanje zemlje se vrši na ta način, da se zemlja prerigola, kar je v vinorodnih krajih v vinogradih itak že v navadi.

Če pa ne sadimo trt v vinograd, ampak le ob kakem zidu, ograji, rabati (gredici), moramo izkopati do 1 m širok in 60—70 cm globok jarek, kjer zemljo premečemo, zrahljamo in jo tako obrnemo, da pride njena zgornja, rodovita plast v ono globočino (približno $\frac{1}{2}$ m), kamor bodo segle spodnje korenine v njo posajenih trt. Če rigolamo ob zidu, napravimo jarek tako, da je oddaljen 30—35 cm.

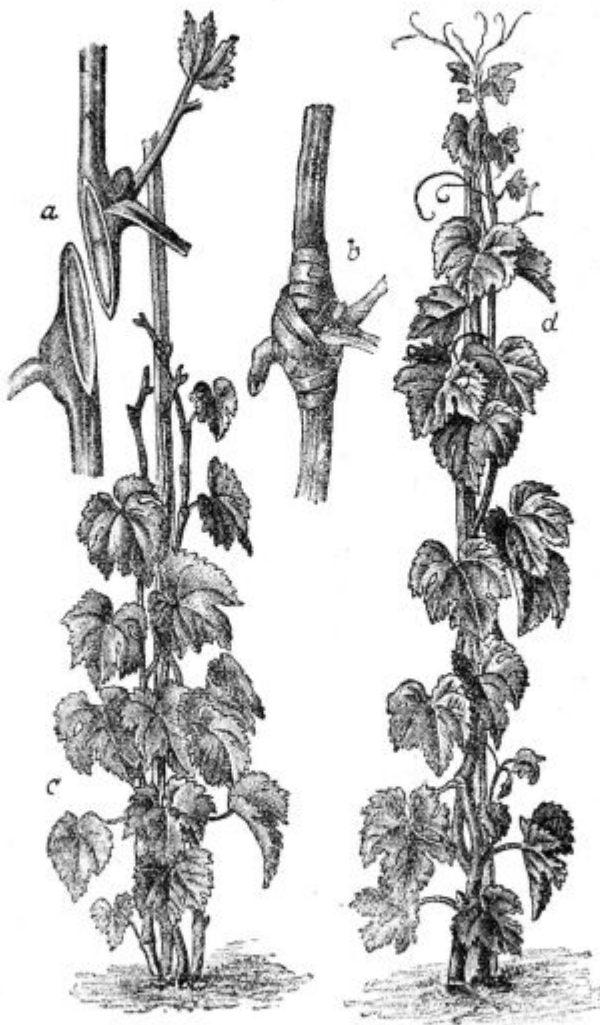
Če ima dotični zid (zlasti pri poslopjih) kak pristrešek, se mora jarek napraviti tako daleč od zidu, da se trte lahko tako posadijo, da njih korenine stoje zunaj kapa, torej tako, da se ob dežju zemlja pri koreninah lahko zadosti namoči.

V tem slučaju se mora jarek napraviti toliko od zidu, da sega njegova širina vsaj

$\frac{1}{2}$ m čez kap.

V jarku je treba zemljo zboljšati, zlasti če ni zadosti prepustna in ne zadosti rodovita.

Težki ilovnati, neprepustni zemlji primešamo torej v to svrhu peščene zemlje, cestnega blata, blata iz cestnih jarkov; pusti nerodoviti zemlji primešamo dobre vrtnne zemlje, mešanca itd., in sicer tako, da se ta primesek enakomerno med vso zemljo v jarku razdeli. Hlevski ali umetni gnoj že pri rigolanju zemlji primešati, ni priporočljivo. Hlevski gnoj se zlasti v večji globočini ne razkaja dobro, ampak samo trohni in razvija pri tem sprsteninske kisline, ki trtnim koreninam ne prija. Če pride v bližino korenin, lahko povzroči njih gnilobo. Če pa pride umetni gnoj v

Podoba 28. Visoko zeleno cepljenje trt.

večji množini v bližino trtnih korenin, jih lahko opali.

Zaraditega je bolj priporočljivo rabiti hlevski in umetni gnoj samo za gnojenje že posajenih, oziroma že rastočih trt.

IV. Saditev.

Najbolje je saditi dobro zrasle enoletne, kvečjemu dvoletne cepljene trte, in sicer spomladi, takrat, ko je zemlja že zadosti pregreta.

Jesenska saditev ali prezgodnja spomladna saditev ni priporočljiva, ker pridejo trte v premrzlo zemljo in ne rasejo, ampak njih korenine samo plesnijo ali trohniijo.

Pa tudi prepozna saditev ni dobra. Pozno posajenim trtam rada škoduje suša, in ker pozno odženejo, njih les do jeseni le težko dozori.

V navadnih razmerah je najbolje, če se trte sade v prvi polovici aprila, v južnih, gorkih krajih v drugi polovici marca.

Neposredno, preden se trta sadi, jo je treba obrezati, in sicer se spodnje (vznožne) korenine z ostrim nožem skrajšajo, in sicer toliko, da ostanejo še 8 do 10 cm dolge. Stranske, na koreninskem deblu izrasle korenine je treba popolnoma odstraniti, da se stem pospeši razvoj vznožnih korenin, ki so, kot najnižje in najgloblje, najbolj varne proti poškodbam po suši, mrazu ali po motiki.

Le v tem slučaju, če so vznožne korenine zelo slabe, se puste tudi korenine, izrasle iz prvega najbolj spodnjega kolenčka na koreninskem deblu, torej one, ki so vznožnim koreninam najbližje, in te se skrajšajo enako vznožnim koreninam.

Nato obrežemo še nadzemeljski del trte. Pri cepljenih trtah pustimo samo eno, najmočnejšo mladiko, in to skrajšamo pri enoletnih cepljenkah na eno oko, pri močnejših, dvoletnih trtah na dve očesi. Če sadimo divje trte, pustimo le glavico (vejni obroček) in odrežemo tik nje vse mladike, ne glede na očesa iz mladik. Iz glavice (vejnega obroča) zažene namreč divjak močnejše poganjke kakor iz oces na mladiki.

Potem napravimo tam, kjer hočemo trto vsaditi, približno pol metra globoko jamico. Na dnu jamice naredimo iz rahle, dobre prsti majhen kupček, in na tega postavimo nekoliko poševno za zaditev namenjeno trto. Na kupčku zemlje razprostremo nato vznožne trtne korenine enakomerno na vse strani, kakor že same kažejo, in jih zasujemo z dobro rahlo zemljo.

Potem trto nekoliko gorindol potresemo, da pride zemlja povsodi nad korenine, tako da ne ostanejo med koreninami votline, ki sicer povzročajo, da korenine plesnijo.

Če smo pravilno rigolali, pridejo pri tem vznožne korenine ravno v ono plast zemlje, ki je bila pred rigolanjem na vrhu, torej v dobro predelano, gnojno, rodovitno prst.

Če sadimo cepljene trte, moramo gledati tudi na to, da pride cepljeno mesto (mesto, kjer je trta bila cepljena) kakih 5—6 cm nad površino zemlje.

Cepljeni del trte ne sme nikdar priti v zemljo, ker sicer razvija korenine na škodo korenin podloge in se na ta način lahko vsa trta uniči.

Držec trto za gornji del, pritismo nato čvrsto dvakrat do trikrat z nogo zemljo okoli njenih korenin, tako da se zemlja korenin bolj prime. Če je mogoče, trto tudi dobro zalijemo.

Nato prisujemo tudi še okoli koreninskega debla trte nekaj zemlje in vržemo dve do tri lopate dobrega

mešanca ali pa dobro uležanega gnoja v jamico. Pri tem moramo paziti, da ne pride gnoj v dotiko s korenino ali s koreninskim deblom trte, ker bi to lahko povzročilo njih gnilobo.

Gnoj naj bo vselej tik nad koreninami, toda med njim in med koreninami se mora nahajati zadosti močna plast zemlje. Ob deževnem vremenu topi voda redilne snovi v gnoju in jih dovaja pod njim ležečim koreninam.

Ko je trta tako vsajena, zasujemo jamico do vrha in naredimo nad njo še majhen kupček rahle prsti (glej podobo 25.), tako da je za prvi čas tudi cepič (žlahtni del trte) pod zemljo. Stem se zabrani, da se ob suhem vremenu cepič ali njegova očesa ne posuše. Šele ko trta dobro odžene, se ta kupček odstrani.

Kakor že rečeno, vsadimo trto navadno nekoliko poševno. V vinogradu hočemo stem doseči, da vznožne korenine ne pridejo preveč v mrzlo, premalo zračno zemljo, temveč da leže bolj proti solncu in v rahli zemlji, kajti gorkota in zrak poleg zadostne vlage najbolj pospešujeta razvoj korenin. Ob zidu (glej pod. 25.) moramo cepljenko vsaditi še bolj poševno, in sicer zaraditega, da zid ne ovira razvoja korenin, in pa zlasti tudi zato, da pridejo korenine tako daleč od zida, da dobivajo ob dežju zadosti vlage. Še bolj važno je to pri trtah, ki se sade ob zidovih s pristreškom.

Tam bo včasih treba trto vsaditi tudi 1 m daleč, na vsak način pa zunaj kapa (glej pod. 26.), in se moramo, kakor je bilo že omenjeno, že pri rigolanju na to ozirati. V takih slučajih je seveda treba primerno dolgih trt, ki njih korenine stoje zunaj kapa, in njih podloga mora biti toliko dolga, da sega do zidu.

Take dolge trte se v vinorodnih krajih dobe od vinogradnikov, zlasti na Dolenjskem, ki imajo navado da sade v vinogradih divje, ameriške trte, v drugem ali tretjem letu jih visoko ocepijo in jih šele potem razgrubajo.

Če ne moremo dobiti takih trt, si jih moramo sami vzgojiti. V prvem letu po rigolanju vsadimo namreč divjo, ameriško trto zadosti daleč od zidu (glej podobo 26.), v drugem letu spomladi jo obrežemo zopet na glavico, kakor pri saditvi, in ko odžene, pustimo kvečjemu dva zelena poganjka, ki jih privežemo h kolu. Ko sta približno 1½ m dolga, jih za 5. do 6. listom s pomočjo navadne kopulacije na zeleno cepimo (glej podobo 28.) in z gumijevim trakom povežemo.

Cepič (zelena mladika dveh oces, ki smo ji liste odrezali) ne sme biti premehak, pa tudi ne toliko star, da bi imel bel svrž.

Izrastke iz podloge moramo skrbno obirati, da gre ves sok v cepič. Na podlogi pustimo samo glavne liste.

Če trta v drugem letu ni za cepljenje zadosti močna, jo cepimo šele v tretjem letu.

Jeseni cepljeno trto pogrubamo tako, kakor kaže podoba 27. Zemljo do vznožnih korenin odkopljemo in napravimo enako globok jarek do mesta, kamor hočemo trto napeljati.

Nato tako vpognemo koreninsko deblo v vodoravno lego, da leži na dnu jarka, in korenine lepo razpeljemo.

Ostali del podloge napeljemo naprej proti zidu in ga strmo poševno gor vpognemo, tako cepljeno mesto 5—6 cm nad zemljo.

Pri tem še zemljo med jarkom in zid dobro prekopljemo, tako da stoji vsa trta dobri zemlji.

Trtne korenine in pogrubano deblo zasujemo ped na debelo z rahlo zemljo in na njo denemo primerno množino gnoja.

Potem jarek zasujemo in cepljeno mladiko trte tako prisujemo, da stoji do 2. ali 3. očesa v zemlji in je stem zavarovana proti zimski pozebi.

Spomladi trto odgrnemo in jo obrežemo na dve očesi.

(Dalje prihodnjič.)

Na boj na rjavega hrošča!

Kmetovalci smo včasih kaj čudni ljudje. Ko nas tarejo nadloge in težave, smo vsi obupani, zdihujemo in tarnamo ter povprašujemo, kako bi se jih rešili; če se nam pa ponudi prilika, da bi z nekoliko truda take nadloge in težave preprečili, tedaj si pa le preradi podkladamo pod uho ter se stem tolažimo, da se bo že kako naredilo, da neprilike ne bodo prevelike.

Predlanskim je bilo, ko so se naenkrat pričele oglašati pritožbe o velikanski škodi, ki jo dela „črv“, to je ogrc ali podjed (ličinka rjavega hrošča), in povpraševali so, kako bi se mu moglo priti do živega. Tu je izpodjedel cele zaplate travniške ruše, da se je dala odvdigniti kakor odeja, tam je ogolil njive, da ni bilo kaj žeti in kopati. Žalostni so bili ljudje, ker ni bilo kaj spraviti, ne prodati, ne jesti, ne pokladati živini, in prosili so oblasti vsaj za odpis nekoliko davka. Slab nadomestek za toliko škodo!

In kaj se zgodi, kadar izlezejo iz zemlje in začno vesele gostije in svatovanje roji rjavih hroščev? Največkrat nič! Večinoma je opravljeno z začudenjem: to je letos kebrov! Če tedaj kdo opomni kmetovalce, da je treba iti nad hrošče, da jih je treba kolikor mogoče uničevati, da ne zarode zopet „črva“, tedaj so pozabljene vse prestane neprilike. Kdo bo lovil hrošče, saj niso ogrci; bo že kako; morda jim pa kaj drugega pride na pot, da jih ne bo preveč. Sicer pa tudi ni časa baviti se s takimi rečmi in mora že biti tako. In tako je z vero v usodo vse opravljeno; kadar pa začno ogrci zopet izpodjedati, začne se stara žalostna pesem iznova. Milijoni gredo v izgubo, ki jih ni mogoče rešiti; kadar je pa čas misliti na rešitev in je rešitev do gotove mere tudi mogoča, tedaj se pa kar ni mogoče odločiti za delo.

To so spoznali tudi zakonodajni zastopi in so z zakonom (s postavo) zapovedali, da se hrošči morajo uničevati. Županom je naložena skrb za to, da vsakdo na svojem posestvu uničuje hrošče in podjede. Če kdo tega noče storiti, ima župan pravico poskrbeti, da se to delo opravi od drugih ljudi na mudljivčeve stroške, poleg tega ga pa še kaznuje. In če bi župan sam ne skrbel za izvršitev zakonskih določil, ima okrajno glavarstvo nalogo kaznovati ga z denarno globo. Zakon je torej strog, in vendar kako malo se izvršuje!

Sicer je pa samonasebi precej čudno, da je potreben tak zakon, ki ljudi sili, da sami sebi dobro delajo. Če bi v kakem kraju izvedeli, da jih ta in ta čas misli napasti kaka tatinska ali razbojniška tolpa, nedvojbeno bi se vse zbralo, kar more nositi kako orodje in orožje, počakali bi jo v kaki zasedi in bi ji občutno pregnali poželenje po njihovem imetju. Prav tako bi morali kmetovalci ravnati, kadar se jim prikaže sovražnik v podobi rjavega hrošča. V hroščevem letu ni nikakega dvoma, da bo ta posamezno tako neznatna živalca s svojo množino napravila na milijone škode. Zato bi se kmetovalci morali kar kosati, kdo bo temu

nepripravu prej prišel v živo in kdo ga bo več ugonobil.

Z bojem na rjavega hrošča je pa treba začeti pravočasno. Ko hrošči pridejo iz zemlje, se kmalu začno pariti, in potem začno samice odlagati jajca v zemljo. Boj proti hrošču je torej treba takoj začeti, ko začno lesti iz zemlje, preden zaležejo novo zalego.

Boj proti hrošču ni tako težaven in neuspešen, kakor misli kdo, ki se ga sploh nikdar ni polotil. Če hrošče opazujemo, vidimo, da so najživahnejši zvečer: tedaj letajo v celih rojih. Podnevu so sicer tudi čili, toda tedaj navadno sede po drevju in ga objedajo. Najneukretnejši so hrošči zgodaj zjutraj in v neugodnem vremenu. Zjutraj so hrošči vsi premrli in se komaj gibljejo. Tedaj je najugodnejši čas za njih uničevanje. Pod drevje in grmovje, ki so na njem hrošči, se razprostrejo plahte, in potem se drevje trese, da z njega popadajo hrošči na plahte. Tu se hitro pobero ter napolnijo in zavežejo v vreče. Za pobiralce je najbolje, če imajo take posode za nabiranje, da hrošči ne morejo po njih vun lesti. Hrošče je treba povsodi dočistega pobrati. Lov podnevu je manj uspešen, ker hrošči lahko lete in radi uidejo; zvečer pa na lov niti misliti ni.

Če se držimo teh izkušenj, potem je naš bojni načrt proti rjavemu hrošču zelo enostaven in legak. Županstvo naj skrbi, da se organizirajo bojne čete proti hrošču. Na boj naj gre vse, otroci in odrasli. Določijo naj se posamezne lovne skupine, ki si lovišča tako med seboj razdele, da oberejo vsa zemljišča. Lov naj se prične takoj, ko začno hrošči lesti iz zemlje; vsak dan zgodaj zjutraj odrinejo lovni oddelki in love do določenega časa. Podnevu potem opravljajo doma navadna gospodarska opravila. Nalovljeni hrošči se morajo umoriti. Najenostavneje se to zgodi, če v kotlu zavre krop in vanj se pomoči vreča s hrošči. Moré se pa lahko tudi z žveploogljikom, ki se dobiva v drogerijah. Hrošči se denejo v sod in nanje se vlije kozarec žveploogljika, in sod se dobro pokrije. Žveploogljik hrošče pomori. Toda ta tekočina je silno vnetljiva in zato zelo nevarna. V bližini ne sme biti ognja, torej tudi ne goreče smotke ali pipe.

Umorjeni hrošči se dajo koristno porabiti: ali jih podelamo v gnoj, ali jih pa porabimo za krmo prasičem. Gnoj iz hroščev tako delamo, da naložimo posamezne plasti hroščev, živega apna in prsti; po vrhu pa kup zopet pokrijemo s prstjo. Čez nekaj časa se tak kup parkrat premeče in dobro premeša, in dobili smo izboren dušičnat gnoj.

Za krmo prasičem se hrošči posuše. Na solncu hroščev ni lahko sušiti, kajti če je plast količkaj obilna, začno smrdeti; pač se pa lahko suše v peči. Peč se mora dobro razbeliti, in potem se vanjo nalože hrošči lahko precej nadebelo. Suhi hrošči so prasičem tečna dušičnata hrana, ki se poklada pomešana z drugimi krmili (na pr. 1 kg hroščev na 5 kg krompirja).

Če bi se hrošči na ta način povsodi pokončevali, dokler letajo, bi se preprečila velikanska škoda. In če bi se lov redno vršil leto za letom, bi nazadnje hrošče tako uničili, da bi jih sploh ne bilo treba več loviti. To se je izkazalo že v mnogih krajih, kar nam pričajo poročila iz takih krajev.

Če sem gori rekel, da naj bi se boja proti hroščem udeleževali vsi, otroci in odrasli, sem to zato rekel, ker ne more nikdar biti preveč lovcev; pač pa jih vedno primanjkuje. Zato bi bilo treba določiti, od koga in kako naj se plačajo taki lovci, ki po zakonu

niso vezani opravljati to delo. To bi bilo treba določiti po županstvu pred začetkom lovljenja. V nekterih deželah se tudi iz deželnih sredstev prispeva v ta namen. Plačevalo naj bi se od množine (litra ali kilograma) nalovljenih hroščev.

Če bi kmetovalci hoteli poznati svojo korist in če bi župani hoteli vršiti svojo dolžnost, potem bi bilo kmalu drugače kakor je zdaj: posamezne vasi, posamezne občine bi tekmovala, ktera bo več nabrala hroščev, ktera jih bo bolj čisto pobrala in ktera bo prej zvršila svojo nalogo. V čast bi si morali šteti oni, ki bi nabrali več hroščev. Zato naj bi nabrane hrošče tehtali ali merili ter prešteli, koliko jih gre na kilogram ali na liter. Na ta način bi vsakdo lahko preračunal, koliko hroščev je uničil. Posamezne občine naj bi potem množino nabranih hroščev objavile, sebi v ponos, drugim v spodbudo.

Dasi je lovljenje hroščev najbolj uspešno sredstvo proti ogrcem, ker se namreč z uničenjem hroščev pred odlaganjem jajec prepreči, da ogrcev sploh ni, vendar tudi pobiranja in uničevanja ogrcev ne smemo zanemarjati. Ko se orje ogrčasta njiva ali prekopava ogrčast vrt, naj se pobere in uničijo vsi ogrci, ki pridejo na dan. Uničen podjed ne bo več jedel in tudi hrošč se ne preobrazi iz njega. Pa tudi na travnikih delo ni brezuspešno. Kjer je mnogo podjedov, se ruša kar odgrne. Vzemi majhno motiko in nekoliko pokoplji, pa na majhnem prostoru izkoplješ na stotine podjedov. To je lahko delo, ki ga morejo tudi otroci uspešno opravljati.

Hroščeve samice odlagajo svoja jajca v zemljo, kjer se v 4—6 tednih izležejo ogrci, ki takoj začno jesti, toda škoda v prvem letu ni velika; največ škode nam ogrci delajo v drugem letu in v tretjem letu do kresa. V tem času se večkrat preoblečejo in zadnje leto se pomaknejo niže, da se zabubijo. Jeseni izležejo iz bub hrošči ter v zemlji počakajo pomladi. Potem se začne novo življenje, kakor sem že gori povedal.

Boj proti rjavemu hrošču torej nikakor ni tako težaven, kakor bi kdo mislil, ampak more biti zelo uspešen in more imeti, če se pridno in vestno vrši, zelo ugodne posledice. Z vsako ugonobljeno samico je uničenih 30—70 jajec in obenem toliko ogrcev, kolikor bi se jih iz teh jajec izleglo. Če pa so jajca prišla v zemljo in so se iz njih izvalili podjedi, potem tudi podjedov ne smemo zanemarjati, ampak moramo vse pobrati in uničiti, kolikor nam jih pride pred oči.

Naj bi te vrstice pripomogle, da bi se boj proti rjavemu hrošču vršil z večjo vnešmo! F. Š.

Pisma kulturnotehnične vsebine.

(Napisal inženir Dragotin Gustinčič svojemu prijatelju Tonetu).

V. pismo.

„Ali je mogoče vsako loko in vsako mlako izpremeniti v ploden travnik in ali ni morda zemlja nekterih lok tako gnila, da se sploh ne da več osušiti“, sta se glasili Tvoji nadaljnji vprašanji, kolikor se vem spominjati.

Da, vsaka loka in vsaka mlaka se da osušiti. Moderna kulturna tehnika je do danes tako napredovala, da pravzaprav lahko isto trdim tudi glede močvirij in barij. Prebrisana glavica modernega inženirja ume premagati na podlagi sedanjega tehničnega znanstva naravnost neverjetne ovire in zapreke, a kar mu

dela dostikrat sive lase, to so svetli tolarčki, ki je z njimi treba take velike naprave plačati. Osuševanje Ljubljanskega barja n. pr. bo stalo preko 4 milijone kron. Zato je vedno glavno vprašanje za inženirja: koliki bodo stroški in kolik bo dobiček, ki ga dosežem s svojimi napravami. Če sem prišel do zaključka, da bo dobiček znatno, ali vsaj primerno večji kakor stroški, potem napravo nasvetujem in zvršim; če pa na podlagi točnih izračunov uvidim, da bi se trud ne plačal, potem moram odsvetovati. Mi pravimo: „Strošek in dobiček morata biti v ugodnem sorazmerju.“

Tvoje vprašanje, da li morda niso včasih tla tako gnila, da se sploh ne dajo več osušiti, me — kak r je zelo čudno — ni zelo iznenadilo, ker sem bil naštel na to vprašanje že nekoč na Dolenjskem ob Temenici. Če hočeva priti temu vprašanju do živega, Ti morem najprej povedati, kaj se pravi: „gniti“.

„Gnitje“ je neki poseben način razkrajanja teles. Če vržeš n. pr. košček sladkorja v vodo, kmalu opaziš, da je začel razpadati, t. j. da se je začel razkrajati. Voda je razkrojila košček v neskončno množino drobnih delcev, ki so postali za oko nevidni, a kljub temu ima vsak tak delec še vedno vse lastnosti sladkorja in je torej še vedno sladkor. Mi pravimo, da se je sladkor „raztopil“.

Deni na ogenj kos drv, pa boš tudi v kratkem opazoval neko razkrajanje, a to je povsem drugačno. Drva se užgo. Opaziš plamen, opaziš dim in končno, ko zgori, oglje in pepel. Tu se je zgodilo nekaj popolnoma drugega. Ti posamezni delci, ki so se pri zgorevanju drva vanje razkrojila, niso več drva, ampak vsak zase nekaj povsem drugega — vsak delec zase ima povsem druge lastnosti, kakor prej drva. V dimu, ki ga opazuješ, je predvsem voda (para), potem drobni koščki oglja in gotovi plini; plamen, ki se kaže, ni tudi nič drugega, kakor gotovi plini, ki izgorevajo; ostanki pa so čisto oglje in pa nekatere rudnine, ki jih les vsebuje, kakor n. pr. kali, kalcij itd. Razkrojenje se je tu zvršilo na ta način, da je vročina ognja, ki si nanj položil drva, prisilila nekatere pline, ki jih drva vsebujejo, da so iz njega izstopili in se združili s kisikom, ki ga je vedno dosti v zraku, ter se užgali. Tako združevanje kisika z drugimi telesi imenujemo okisovanje ali oksidacijo. Okisovanje pa vedno povzroča gorkoto, torej pospešuje nadaljnje razgrevanje drv in vedno novo izstopanje plinov, in tako začno drva razpadati v telesa, ki sem jih prej naštel. Gorenje ni torej nič drugega, kakor okisovanje. Če se vrši okisovanje čvrsto, hitro, nastane velika vročina in ogljik (ogljje) v zgorevajočih plinih žari in mi vidimo plamen. Če se pa vrši okisovanje počasi, potem imamo gorenje brez plamena ali nepravno gorenje.

Tu smo videli, da je nastalo okisovanje na ta način, da so se drva na ognju razgrela. Okisovanje pa nastane lahko tudi na ta način, da se naselijo na telesu neke drobne glivice, ki jih imenujemo „glive cepeljivke“. Te glivice so tako majhne, da jih ni mogoče videti z neoboroženim očesom. Če hočeš take glivice videti, jih moraš dejati pod povečevalno steklo, in sicer mora biti to dobra priprava. To pripravo imenujemo „drobnzor“. Glive cepeljivke si iščejo na telesu hrane, ker so žive kakor druge rastline. Stem pa cepijo snovi, ki iz njih obstoji telo. Pričnejo se ravnotako, kakor prej na ognju, razvijati gotovi plini, ki jih glivice ne potrebujejo, in ti plini se zopet združujejo s kisikom. Začne se okisovanje in telesa se kujejo in razpadajo, in če se vrši to razkrajanje na nerudninskih telesih,

na rastlinju in na živalih, ali, kakor imenujemo vse to skupaj s tujo besedo: na organskih telesih, tedaj je to „gnitje“.

Kaj pa so zadnji ostanki gnitja. Isti kakor vsakega drugega okisovanja. Plini izgorijo ali izhlapijo, ostanejo rudnine. Zmes razdrobljenih in zmešanih rudnin imenujemo prst. Prst je, kakor vidiš, dragi prijatelj, proizvod razkrajanja. Poslednji ostanki razkrojenega najrazličnejšega kamenja in organskih teles je prst ali zemlja, in zato prst ne more več gniti in torej tudi ne moremo govoriti o „gnili zemlji“ ali „gnilih tleh“.

Za danes bi Ti bilo, dragi Tone, pravzaprav zadosti to, kar sem Ti baš napisal, toda ker hočem govoriti v prihodnjem pismu o novih stvareh in ker so predmeti in pojmi mojega nauka taki, da se nikakor ne morem izogibati težko umljivih tujk. Če ti jih hočem dobro in jasno obrazložiti, dovoli, da Ti ob koncu današnjega lista vsaj nekatere pojasnim.

Zgoraj sem Ti pisal o razkrojitvi sladkorja v vodi. Ta krojitev se še pospeši, če tekočino v posodi mešamo s palčko ali žlico. Za krojitev sladkorja rabimo torej neko vnanjo silo. To silo imenujemo mehanično silo, in krojitev mehanično razkrojitev. Vsako delo, ki ga zvršimo s kako pripravo, ki pri njej rabimo vnanjo silo, nazivljemo mehanično delo.

Razkrajanje drv v ognju in organskih teles z glivami cepljivkami se vrši na drug način, t. j. z okisovanjem. Tu delujejo neke druge sile, ki jih ne vidimo in jih poznamo samo po njih učinkih. Te sile so kemijske sile in to razkrajanje je kemijsko razkrajanje. Veda, ki nas uči, kako se ta razkrajanja vrše, se zove kemija, in oni, ki se z njo ukvarja, je kemik.

Pri zgledu s sladkorjem sem Ti bil dejal, da se izpremeni sladkor v vodi v majhne delce ali drobce, ki pa so vendarle še vedno sladkor, ker imajo še vse njegove lastnosti. To so najmanjši deli telesa, ki jih lahko dosežemo z mehanično delitvijo. Take najmanjše delce telesa imenujemo molekule.

Sladkor pa obstoji iz ogljika, kisika in vodik. Ogljik je trdo telo (ogljje), kisik in vodik sta plina (kakor para, samo da nimata nikake barve). Vsak molekul sladkorja obstoji iz teh treh snovi. Molekul se ne dá več mehanično razdeliti, razkrojiti, pač pa kemijsko v ogljik, kisik in vodik. Te snovi pa se tudi kemijsko in sploh na noben do sedaj znan način ne dajo več dalje deliti in jih zato imenujemo prvine. Če se dve ali več takih prvin kemijsko združi ali spoji v telo, ki kaže potem popolnoma druge lastnosti, imenujemo to: kemijsko spojino. Sladkor je torej kemijska spojina, les obstoji iz več kemijskih spojin. Sladkor in voda, če sladkor v nji raztopimo, pa ni kemijska spojina, ampak mehanična zmes; kajti če vodo izhlapiamo, nam ostane na dnu posode zopet sladkor; obe telesi se dasta torej mehanično ločiti. Če preiščemo telo, iz kakih prvin obstoji, pravimo, da ga analiziramo; analiza je torej razbor. Analiza je mehanična ali pa kemijska. Če vzamem v roko pest zemlje in jo razberem in preiščem, koliko zemlje, koliko peska in koliko organskih snovi je v nji, in sicer na ta način. da jo presejem, je to mehaničen razbor. Če pa hočem vedeti, iz kakih prvin obstoji ta zemlja, jo moram polivati in obdelovati z gotovimi kislinami, torej kemijsko — zato imenujemo to kemijski razbor ali kemijsko analizo.

Pa naj za danes končam, dragi prijatelj! Prosim, prečitaj natanko to pismo in preštudiraj ga dobro; kajti

če ne boš tega umel, potem boš zelo težko sledil nadaljnjim mojim izvajanjem.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, ostali pa v „Listnico uredništva“. Odgovarja se le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom, v „Kmetovalcu“ se pri vprašanju pristavi pričetne črke imena in kraja, če vprašalec ne želi drugače. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj štiri dni pred izdajo lista; na prepozno došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso gospodarska in odgovori nanja niso splošno poučni in zanimivi, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno, če je pismu priloženih 50 h v znakah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu.

Vprašanje 65. Ker saditev smrek veliko stane, name ravam obsejati izsekan in sedaj že zopet nekoliko z bukovim in z drugim grmovjem obraščen pašnik na Nanosu, ki meri 6 ha, s smrekovim ali z jelkovim semenom. Ali bi bilo prikladneje sejati na pašniku, ki leži proti severu, smreke ali jelke, koliko semena se potrebuje na 1 ha in kje se seme dobi? (P. K. v Z.)

Odgovor: Setev smrekovega semena se na deloma že z raznim mladim listnatim drevjem ter z grmovjem obraščenem prostoru ne more priporočati. Smreka ljubi svetlobo in ne uspeva dobro, če mora rasti pod grmovjem. Drevesca, vzrasla iz semena, bi bila že izpočetka podjarmljena od drugega, iz poganjkov iz štorov odraslega listnatega drevja t-r bi se torej ne mogla tako razviti, da bi bilo pričakovati zaželenega uspeha. Poleg tega pride še v poštev, da ima smreka plitvo v zemlji razprostrirajoče se korenine ter ji zato preti v gotovih severnih legah na Nanosu nevarnost, da jo podere burja. Vse bolje se obnese sejanje jelkovega semena. Jelka se začetkom najboljše razvija v senci pod zaščito starejšega drevja, ki jo varuje proti vročim solničnim žarkom ter suši poleti in proti mrazu pozimi. Ko se rastlinice dobro razvijejo in obrasejo, se jim po potrebi napravi prostor z izsekanjem grmovja, ki jim je napoti in ki ga ne želimo vzgajati v gozdu. Ker ima jelka precej globoko v zemljo segajoče korenine, lahko kljubuje vetru; tudi se je lubadar malokdaj loti, nikdar tolikanj kakor smreke. Praviloma se mora sejati jelkovo seme le na jesen, ker izgubi spravljeno do pomladi precej kaljivosti, znašajoče jeseni — torej ko je seme dozorelo — samo 30 do 50 odstotkov. Letošnjo pomlad bi bilo itak težko še kaj jelkovega semena nabaviti, ker je najbrž že razprodano. Jeseni se dobiva seme posebno v letih, ko dobro obrodijo, pri nas na Kranjskem pri gozdarskih uradih kneza Windischgrätzja v Planini ali grofa Auersperga v Hammerstielu pri Studencu, kneza Auersperga v Kočevju ter pri c. kr. gozdnem in domenskem oskrbništvu v Idriji, sigurno pa pri raznih tvrdkah, ki razpečavajo gozdna semena. Najbolj poznane tvrdke so: Jul. Stainer, B. Seckl, Ig. Seckl v Dunajskem Novem mestu ter J. Jennewein v Inomostu, ki Vam na zahtevo pošljejo cenike. Cene jelkovega semena jeseni se menjavajo od 50 h do 1 K za kg, kakršna je pač letina; spomladi je seme dražje. Kar se tiče setve same, je v Vašem slučaju najbolj priporočati naslednji način: S pomočjo krampa se odstrani trata, mah ali stelja, ki pokriva zemljo, na prostoru ali plošči, obsegajoči kakih 30 cm v kvadratu. Odstranjeni material se položi v ravnini na južno, v bregah na spodnjo stran plošče. Zemlja na dotični plošči se kakih 10 cm globoko pokoplje in zrahlja, v zrahljano zemljo se poseje do 2 cm globoko kakih 10 do 15 zrn semena, nakar se zemlja nekoliko potlači. Od semen jih vzkali povprečno blizu polovica. Kalice, ki niso obdane od tam rastočega grmovja, je treba nekoliko obsenčiti z jelko-

vimi vejicami ali pa z brinjem. Na posejanih ploščicah se ne sme pustiti, da bi rasla trava; tudi je odstraniti pokrivače jo listje. Pregosto vzrasla drevesca se lahko pozneje izkopljejo in presade po gozdu. Če se napravijo in posejejo opisane plošče približno poldrugi do dva metra vsakebi, se porabi navadno 4 do 5 kg jelkovega semena na 1 hektar. Posetev 1 kg semena in priprava za to množino potrebnih plošč stane povprečno 3 K, dotični stroški za 1 hektar pa znašajo kakih 12 do 15 K. Neporasle golčave, kjer je jelko težko vzgojiti, bi bilo najbolje posaditi s 3 do 5 letnimi smrekovimi sadikami v medsebojni razdalji do 2 metra. Če se o priliki kje sestanete s c. kr. okrajnim gozdarjem iz Postojne, se obrnite do njega, da Vam na pripravnem kraju pokaže, kako je ravnati pri gori popisani setvi.

Vprašanje 66. V zadnji številki „Kmetovalca“ je v spisu „Glavne napake našega sadjarstva“ priporočeno zaradi zatiranja mrčesa drevje pozimi škropiti z 10% dendrinom, toda le po debelejših vejah. Ali je mladikam sadnega drevja škodljivo, če se poškrope z dendrinom? (A. V. v B.)

Odgovor: Premogov katran ima v sebi jako veliko različnih snovi, in zato se morejo iz njega izdelovati razni izdelki, ki jim je poglavitna lastnost ta, da so razkuževalni, ker zamore različne zajedalce. En tak izdelek je karbolinej, ki pa more biti zelo različen. Skušali so karbolinej rabiti proti raznim zajedalcem, t. j. škodljivcem na sadnem drevju, a poskusi se niso obnesli, kajti karbolinej, ki ima v sebi razne sestavine, je drevju škodljiv. Pričeli so delati posebne vrste karbolinej, ki so mu deloma odvzeli škodljive snovi in ki ga sedaj rabijo pod imenom „dendrin“ za pokončevanje mahov, lišajev, gliv, mrčesov itd. na sadnem drevju. Pa tudi dendrin ni tako nedolžen in se mora vzeti vsaj 10% razstopina, če naj učinkuje. Taka razstopina je pa še vedno zelo močna ter je porabna le na deblih, in debelejših vejah, dočim na mlajši lubadi zalde v spodnje plasti in celo do ličja, in v tem slučaju se seveda drevo poškoduje in zato mladik nikakor ni škropiti z dendrinom. Bolj razredčen dendrin, ki ni več škodljiv, pa ne učinkuje več.

Vprašanje 67. Letošnjo pomlad ima krompir po naših kletih zelo veliko dolgih izrastkov. Ali naj se krompir posadi z izrastki, ali naj se izrastki odstranijo? (A. U. v S.)

Odgovor: Kakorh'tro je dovolj toplo, prične krompir v kleti kaliti in delati izrastke. Ker smo letos imeli jako mlo zimo, so bile kleti zelo gorke, zato je krompir izredno močno kalil. Te kali niso prijetne, ker slabijo krompirjeva očesa ter vzamejo iz krompirja veliko hranilnih snovi, ki jih kaleč krompir pozneje v zemlji potrebuje za prvo razvijanje. Pri sajenju krompirja so pa te kali brez pomena, ker tako sameodsebe odgnijejo, zato je semenski krompir pred saditvijo očistiti vseh teh kali.

Vprašanje 68. Zaradi letošnje mile zime in zgodnje pomladi so vsa ozimna žita jako urasla in gosta, in bati se je, da bodo zato kmalu polegla. Ali bi bilo umestno prebujno vzraslo gosto ozimno žito prižeti ali prebrnati? (F. L. v D.)

Odgovor: Ozimno žito, ki je pregosto sejano in ki bujno rase, je vedno v nevarnosti, da poleže. Poleganju je vzrok pomanjkanje solnčne svetlobe, vsled česar nas'ane neka napačna rast v dolžino, ki naredi bilje slabotno in ki zato ob močnem dežju ali vetru poleže. Temu nedostatku se odpomore, če se na kak način da rastlinam dovolj svetlobe, bodisi, da se žito prižanje ali pa s krepkim branjem razredči. Pregosto ozimino je odločno najbolje prav krepko prebrnati, ker se na ta način žito ne le razredči, ampak se tudi zemlja zrahlja in prezračí. Prebrnanje se tudi hitreje izvrši in je cenejše.

Vprašanje 69. Ker je letos cena slami, ki jo imamo zelo veliko, zelo nizka, nameravam slabše ostanke slame porabiti za steljo in vso drugo slamo pokrmiti. Od ktere vrste žita je slama najboljša za krmo? Pri nas so namreč glede tega ljudje zelo različnega mnenja? (A. G. v M.)

Odgovor: Slama različnih vrst žita je glede prebavljivosti in redilnosti različna. Vedno ima slama jarega žita prednost pred slamo ozimnega žita, ker je redilnejša in lažje prebavna. Najboljša in najbolj prebavna je ovsena in ječmenova slama, tej sledi pšenična slama in zadnja je ržena slama.

Vprašanje 70. Imam leto staro žrebe, ki je v rasti zelo zaostalo, in sicer zategadelj, ker kobila sploh ni imela veliko mleka in bržkone tudi zato, ker je žrebe glistavo, kajti zapazil sem v njegovem blatu gliste. Žrebe rado je, a je vedno mršavo in se nič ne zredi, zato vprašam, kaj naj z žrebetom počnem, da se zredi? (J. H. v V.)

Odgovor: Če je imela kobila malo mleka, potem je naravna posledica, da je žrebe v rasti zaostalo, a pozneje bi se moralo popraviti, če bi bilo zdravo. Vi pa sami priznavate, da je Vaše žrebe glistavo, in to je vzrok, da se ne razvija dobro in navzlic zadosti zaužite krme ni rejeno. Odpravite iz žrebeta gliste, in žrebe Vam ozdravi in se popravi. Gliste predvsem ne preneso nič sladkega, zato so najboljša domača sredstva, gliste pregnati, sladka krmila, kakor korenje, pesa itd. Posebno bi Vam priporočali, da svojemu žrebetu namestu ovsas pokladate sladkorna močna krmila, ki jih dobite pri naši družbi in ki imajo izredno veliko sladkorja v sebi. Razen tega je pa vse polno zdravil, ki gliste naglo preženo. Priporočamo Vam, obrniti se do tamošnjega živinozdravnika, da Vam zapiše kako tako zdravilo.

Vprašanje 71. Svinja prvesnica mi je storila sedem lepih pujskov, ki so pa kmalu pričeli hirati in v par dneh so štirje poginili. Svinja je bila popolnoma zdrava in tudi rejena ter nisem mogel dognati, zakaj so štirje pujski kmalu poginili, dočim so ostali trije zdravi in se lepo razvijajo. Kmalu nato je storila druga svinja, in sicer sestra prve, tudi sedem lepih pujskov, ki so ravnotako kmalu pričeli poginjati. Šele sedaj sem prišel na to, da svinja nima skoraj nič mleka, dasi je še bolj zdrava in rejena kakor prva. Kaj je vzrok, da svinje navzlic dobri krmi nimajo mleka? Ali bi kazalo ti svinji še enkrat pripustiti, ker so lepega plemena, križanke domačih prasičev z angleškimi? Kako se da mlečnost pri doječih svinjah pospešiti? (M. R. v L.)

Odgovor: Da svinje nimajo veliko mleka, lahko prihaja odtod, ker so od malo mlečnega plemena. V tem slučaju ne pomaga nobeno sredstvo. V Vašem slučaju bo pa bržkone vzrok nezadostna starost svinj, ki ste jih prezgodaj pripustili. Nobena svinja naj se pred devetm mesecem ne pripusti, da potem stori, ko je dobro leto stara, drugače je vedno nevarnost, da premlada svinja nima še dovolj razvitih mlečnih žlez in da nima dovolj mleka za svoje mladiče. Če je mladost svinj vzrok slabi mlečnosti in so svinje lepe in rastne, potem ni zadržka, da bi jih ne imeli nadalje za pleme, ker bodo pozneje prav gotovo imele dovolj mleka. Priporočamo Vam brati knjigo „Sosea Razumnika prasičereja“, kjer najdete popisano, kako se mlečnost pospeši. To knjigo dobite pri naši družbi za 1 K.

Vprašanje 72. Krava, ki je pred tremi meseci četrtrič storila, je imela tri tedne pred porodom vneto vime. Poklical sem živinozdravnika, ki je kravo zdravil. Ko je krava storila, je bila na dva seska gluha, in v enem sesku se nekaj čuti, kakor bi imela iglo notri. Druga krava, ki

je storila pred štirinajstimi dnevi prvič, molze tudi le na tri seske in skozi enega gredo v pričetku gnojni kosmiči, potem pa prične teči dobro mleko. Tudi ta krava ima v sesku nekaj trdega. Kako naj ravnam s tema kravama, da se popolnoma ne pokvarita? Ali je vnetje vimena nalezljivo in ali je morda vzrok betonski tlak v hlevu, kakor nekateri trdijo? (A. B. v L.)

Odgovor: V vsakem hlevu je vse polno škodljivih in koristnih gliv, ki so medseboj v vednem boju, in včasih podležejo koristne, včasih pa škodljive glive. Sčasom navadno v hlevu podležejo škodljive glive, in zato se marsiktere bolezni v novih ali popravljenih hlevih rajše pojavljajo kakor v starih hlevih. Vi ste svoj hlev popravili, naredili ste betonska tla in zato se je pripetilo, da so škodljive glive prevladale, a temu ni bil vzrok ravno beton, kajti na novem lesenem ali kakem drugem tlaku bi se Vam ta nezgoda ravnotako lahko pripetila. Imamo več vrst vnetja vimena, in eno tako vnetje povzročijo škodljive glive, ki pridejo skoz sesek v vime k mlečni žlezi v tistem času, ko krava suha stoji, dočim pri molznih kravah z vsakokratnim molzenjem glive sprti iz seska odstranjujemo. Vsled vnetja se koža sluznica znotraj v vimenu in v sesku gnoji in pozneje se napravi na gnojnih mestih v sesku novi tvor, ki sesek deloma ali popolnoma zamaše. V tem slučaju morate na vsak način poklicati živinozdravnika, ki na primeren način razširi tuljavo seska. Živinozdravnik Vam bo dal tudi nasvet, kako je ravnati s pokvarjenimi vimeni. Če je pa vsled notranjega vnetja vimena del mlečne žleze popolnoma pokvarjen, potem ni več pomoči, in krava ostane za vedno na dotični sesek gluha.

Vprašanje 73. Pri nas imajo nekateri živinorejci navado goviti živini rezati „volčič“. Na hrbtu živali namreč naredijo v kožo zarezo, vlijejo v rano laškega olja ter rano poštopajo s soljo. Pravijo, da tako razanje volčiča obvaruje živali marsikaterih bolezni. Koliko je na tem resnice? (J. S. v O.)

Odgovor: „Volčič rezati“ ali „zavleči“ je bilo v starem živinozdravništvu običajno. Namen ima povzročiti na kakem vnanjem delu života vnetje, in sicer zato, da se kako globlje in nepristopno vnetje takorekoč na zunaj odvodi in se prvotna bolezen stori neškodljiva. Dandanes je tako zdravljenje nepotrebno, ker imamo boljša sredstva za zdravljenje notranjih vnetij. Kar tjavendan že naprej volčič rezati, da se prepreči kaka bolezen, ki šele morda pride, je pa naravnost neumnost.

Vprašanje 74. Pri nas je navada semensko žito smoditi, da ne postane snetivno. Ali smojenje semenskega žita kaj pomaga proti snetivosti? (A. S. v O.)

Odgovor: Snetivost žita povzroča gliva, ki se njeni trosi že nahajajo na semenu. Če se žito smodi, se na vsak način več ali manj trosi sneti posmudi in je potem nevarnost pred snetivostjo manjša, in sicer tem manjša, čim bolj se žito posmudi, seveda ne da bi se pri tem kaljivost oškodovala. Tako smojenje žita pa ni nič kaj zanesljivo in je samonasebi precej sitno delo, zato se dandanes proti snetivosti poslužujemo boljših sredstev. Najboljše in najcenejše sredstvo proti snetivosti žita je 12- do 16 urno namakanje semenskega žita v $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$ % razstopini modre galice v vodi.

Vprašanje 75. Pri nas delajo na polju veliko škodo vrane in kavke, ki se v velikih jatah vlačijo po naših njivah. Ali je dovoljeno vrane in kavke preganjati s puško? Kje in na kak način se v to svrhu dobi dovoljenje? (A. S. v O.)

Odgovor: Če hočete vrane in kavke preganjati s puško, morate najprej dobiti orožni list od okrajnega glavarstva. Okrajno glavarstvo da orožni list le zanesljivim in neomadeževanim osebam. Orožni list pa še ni dovolj, kajti s puško smete iti na njivo le z dovoljenjem najemnika

lovišča ter morate imeti lovsko karto, drugače zapadete kazni in se Vam sme puška vzeti, četudi imate orožni list. Sicer je pa zatiranje vran in kavk dvorezen nož, ker na eni strani te ptice kmetovalcu res naredijo silno veliko škodo, a na drugi strani ugonobe silno veliko škodljivcev, zlasti miši in enakih živali, ki včasih na polju povzročijo še večjo škodo kakor vrane in kavke.

Vprašanje 76. Nekateri svetujejo vime doječih kobil sprati z mrzlo vodo, kadar pridejo od dela in preden se h kobil žrebe pripusti. Ali bi ne bilo boljše, rajše nekoliko mleka pomolsti? (J. S. v O.)

Odgovor: Slabo mleko pri žrebetih kaj rado povzroči različne bolezni. Mleko postane slabo, se skisa, če se dolgo v vimenu nabira, če kobila težko dela in se segreje, ali če se kobila poja in če dobi kako groznično bolezen. S spiranjem vimena z mrzlo vodo se v takem slučaju nič ne doseže, zato je vsaj prve tri tedne, dokler je žrebe posebno občutljivo, s kobilo le malo in lahko delati ter nikdar dolgo časa žrebeta brez matere pustiti, kajti prvič poželenje kobile po žrebetu slabo vpliva na kakovost mleka, in drugič se v takem slučaju nabere v vimenu veliko mleka, ki ni dosti prida in ki ga žrebe požrešno pije ter mu zato more škodovati. Od dela segreta kobila s polnim vimenom naj se doma takoj pomolze, pusti naj se, da se ohladi in potem šele naj se žrebe k materi pusti.

Vprašanje 77. Na mladih smrekah v gozdu pojedajo neka žival brste vrhov in vrhnjih vej. Nekateri dolžijo veverico, drugi zopet fazane, a škodljivca ne moremo zaslediti. Na tak način se nam uniči vseletna rast smrek. Kteri škodljivci bi utegnili to biti, ki uničuje smrekam vrhove? (J. S. v O.)

Odgovor: Smreke morejo na popisani način poškodovati veverice, ki delajo v gozdih takrat veliko škodo, kadar niso obrodili smrekovi storži, lešniki, itd. in so veverice zaradi gladi prisiljene jesti vršičke mladih smrek. Mlade smreke pa na ta način tudi poškoduje divji petelin, in tega je celo težko zaslediti, ker je silno plašen in prihaja na pašo prav zgodaj zjutraj, ko je še vse mirno in ni nikogar blizu. Fazani pa smrek ne poškodujejo.

Vprašanje 78. Imam konja, ki zadnji nogi pri hoji visoko vzdiguje, to pa samo takrat, kadar gre nizdol. Vrhutega ta konj pri hoji po klanec dol stopa vedno naenkrat s zadnjo in s prednjo nogo ene strani in se zato pri hoji ziblje. Kadar je v hlevu, ta konj z zadnjima nogama večkrat prične ob tla biti, kakor bi ga kaj tiščalo. Kaj je temu vzrok in kako se tak konj zdravi? (A. L. v M.)

Odgovor: Vaš konj ima takozvano petelinovo hojo, ki je posledica posebno ustvarjenih kosti v skočnem členu. Napaka se pokaže samo pri hoji, in če se konj v hlevu prestopi, pa zadnjo nogo hitro dvigne in potem se vidi, kakor da bi z nogami ob tla bil. Ta napaka se z ničemer ne da odstraniti.

Kmetijske novice.

Mlekarski tečaj za ženske. Deželni odbor kranjski priredi na Vrhniki mlekarski tečaj za ženske, ki bo trajal od 15. aprila do 15. julija 1912. Namen tega tečaja je ženske učiti molže in krmljenja živine kakor tudi vežbati jih v ravnanju z mlekom, v preiskovanju mleka, dalje v izdelovanju masla in mehkega sira ter v pomivanju posode in v snajenju mlekaren. V tečaj se sprejme 12 učenk, ki jim priskrbi deželni odbor prosto stanovanje na Vrhniki in plača polovico stroškov za hrano, ki jo bo dajala Gospodinj-ska šola na Vrhniki za 1 K na dan. Prešnje za sprejem v tečaj je vlagati najkasneje do 10. aprila 1912 na deželni odbor kranjski v Ljubljani.

Družbene vesti.

* **Naročnikom.** V sedanjem času se nam z ozirom na spomladanska dela naročitve na kmetijske potrebščine tako silno množe, da nam jih nikakor ni mogoče takoj izvršiti. Vrhutega pa nam tvornice za gnojila vsled raznih zaprek ne morejo davno naročenih gnojil dosti hitro pošiljati. Nam samim je veliko do tega, da udom hitro postrežemo, zato prosimo naročnike, naj nekoliko potrpe, ker nam bo v kratkem mogoče vse naročitve po vrsti rešiti.

* **Modro galico** za škropljenje trt proti peronospori ima družba tudi letos v zalogi. Cena galici je K 64.— v Ljubljani, vozni do zadnje postaje in prevažanje na dom pa mora naročnik sam plačati, ker v to svrhu letos ni nikakih podpor. Galica se mora družbi takoj plačati; podružnice morajo izkupilo tekom 14 tih dni poslati družbi, sicer računajo tvornice 6 % zamudnih obresti, ki se jim boče družba izogniti.

* **Zmleto žveplo.** Družba ima tudi letos v zalogi najfinejše zmleto žveplo za žveplanje trt, ki stane K 13.— 100 kg z vrečo vred v Ljubljani. Dobiva se v vrečah po 25 in po 50 kg.

* **Trtne škropilnice** ima družba tudi letos v zalogi, in sicer dve vrsti: navadne škropilnice „Korona“ po K 22.— in škropilnice novejšje sestave „Hero“ po K 34.— komad z zabojem vred. Slednje imajo tlačilno in brizgalno napravo, ki se izsnema, so močnejše in vsestransko priporočene.

* **Trtnih škropilnic za polovično ceno** odda družba nekaj komadov revnim vinogradnikom, in sicer le na priporočilo podružnic ali županstev. Tudi podružnice, zadrage in občine, ki škropilnice brezplačno posojajo revnim vinogradnikom, jih morejo nekaj dobiti po znižani ceni. Brezplačno se škropilnice ne bodo oddajale, ker ni zadostnih sredstev in ker se je družba prepričala, da večina prosilcev z brezplačnimi stroji ni ravnala tako skrbno, kakor je družba to zahtevala. Prošnje sprejema glavni odbor c. kr. kmetijske družbe do 1. majnika 1912. Ker se bodo škropilnice le do tedaj razpošiljale, se na poznejše prošnje ne bo mogoče ozirati.

* **Oddaja semenskega krompirja.** Semenski krompir, ki smo ga objavili v predzadnji številki „Kmetovalca“, nam je domalega ves pošel. Dobita se le še ameriški vrsti „krasni iz Delmenija“ in „pičblov“ v vrečah po 25 kg po 25 K 100 kg, dokler je še kaj zaloge.

* **Plemenske prasiče,** in sicer predvsem mladiče, bo oddajala odslej, kakor vsako leto, c. kr. kmetijska družba za polovično kupno ceno. Opozarjamo na dotični razglas med uradnimi vestmi današnje številke. Pripomnimo, da vsled pomanjkanja krme utegne letos spomladi primanjkovati mladih plemenskih prasičev, ker so prasičerejci to zimo obdržali le malo plemenskih svinj; zato bo bržkone mlade plemenske prasiče težko dobiti ter bodo dragi. Ker je tozadevna država in deželna podpora omejena, naj se vsakdo, ki hoče plemenske prasičke dobiti, takoj zglesi in naj sporoči, kdaj mu je najprilicnejše prasičke dobiti. Dobiti je na željo tudi starejše živali, ki so že ali bodo kmalu za pleme sposobne.

* **Semenska ajda.** Družba bo imela ob setvi za svoje ude na razpolaganje več vagonov prav lepe, težke in debelozrnate ruske temnorjave semenske ajde, ki bo stala 28 K 100 kg z vrečami vred. Ruska temnorjava ajda se pri nas bržkone izpremeni v črnkasto. Ta ajda je na glasu dobre rodovitnosti in da posebno veliko moke. Ajde za seme bo primanjkovalo in zategadelj bo tisti najvarneje ravnal, ki si semensko ajdo pravočasno zagotovi. Iz tega vzroka kmetijska družba že sedaj sprejema naročila na semensko ajdo in bo mogla ustreči le tistim naročnikom, ki se

pravočasno zglaste. — Siva francoska semenska ajda je družbi že pošla. Dobe jo sredi ali konci aprila le tisti naročniki, ki so jo naročili do 25. marca.

* **Semenske zmesi detelj in trav** izbrane prve kakovosti ima c. kr. kmetijska družba v zalogi in jih s pomočjo državne podpore oddaja kmetovalcem po znižani ceni. — Opozarjamo na spis „Sestava in setev travnih in deteljnih zmesi“, ki ga na zahtevanje vsakomur zastoj pošljemo. Vsakdo, ki travna in deteljna semena naroči, naj sporoči, koliko posameznih semen kupi, ali pa naj naroči že narejeno zmes, a v tem slučaju mora pisati, kakšna je zemlja, ki jo misli obsejati, in kako velik je dotični prostor.

* **Deteljno seme,** zajamčeno predenice čisto in potrjeno od kmetijsko-kemijskega preskušališča v Ljubljani, oddaja družba svojim udom z zavojem vred, in sicer seme domače, štajerske ali črne detelje po 2 K 20 h, in seme lucerne ali nemške detelje po 1 K 80 h kilogram.

* **Semena detelj in trav** ima družba naslednje vrste v zalogi:

domača detelja (<i>trifolium pratense</i>)	K 2:20
lucerna (<i>medicago sativa</i>)	„ 1:80
hmeljna lucerna (<i>medicago lupulina</i>)	„ 1:40
francoska pahovka (<i>avena elatior</i>)	„ 1:30
angleška ljulika (<i>lolium perenne</i>)	„ 0:60
laška ljulika (<i>lolium italicum</i>)	„ 0:60
pasja trava (<i>dactylis glomerata</i>)	„ 1:80
senožetna latovka (<i>poa pratensis</i>)	„ 3:—
medena trava (<i>holcus lanatus</i>)	„ 1:40
svetlikasta trstika (<i>Phalaris arundinacea</i>)	„ 6:50
rdeča bilnica (<i>festuca rubra</i>)	„ 1:90
lisičji rep (<i>alopecurus pratensis</i>)	„ 2:60
mačji rep (<i>phleum pratense</i>)	„ 1:80
pasji rep (<i>cynosurus cristatus</i>)	„ 1:80
šopulja (<i>agrostis stolonifera</i>)	„ 2:40
zlata pahovka (<i>trisetum flavescens</i>)	„ 5:20
pokončna stoklasa (<i>bromus erectus</i>)	„ 1:30

* **Severnonemško seme krmske pese** dobivajo udje pri družbi po 2 K 60 h kilogram z zavojem vred, in sicer rdečo in rumeno mamutovko. Rumena ekendorfovka stane pa 2 K 80 h kilogram.

* **Glede oddaje semen** naznanjamo, da veljajo gori označene cene z zavojem vred in s stroški za vozni list le pri naročilih nad 5 kg. Pri naročilih do 5 kg se posebej zaračunata zavoj in vozni list.

* **P. n. gg. družbene ude** nujno prosimo, da vse gospodarske potrebščine pravočasno naročajo ter se pri naročilih ozirajo na objave v „Kmetovalcu“. Družba oddaja le tiste predmete, ki jih objavlja, zato prosimo, naj naročniki ne povprašujejo po predmetih, ki jih ni v zalogi. Vsak naročnik naj natančno naznani svoj dom, pošto, oziroma železniško postajo.

* **Plačevanje blaga.** Gg. družbenim udom naznanjamo, da se družba strogo drži načela, vse gospodarske potrebščine oddajati le proti takojšnjemu plačilu, oziroma proti povzetju. Družba mora sama vse potrebščine sproti plačevati in nima sredstev, da bi mogla na upanje dajati, zato tudi opozarjamo za plačilo odgovorne podružnične načelnike, da se istotako drže tega načela in da naj skrbijo za poravnavo vsakega družbenega računa tekom določenih 14 dni. Častita načelnikstva, ki vzlic raznim opominom še dolgujejo za priskrbljene gospodarske potrebščine, tem potom nujno prosimo, naj zaostanke nemudoma poravnajo. Družba nima denarja, da bi malomarne plačnike podpirala, ampak mora svoje obveznosti napram dobaviteljem strogo in natančno spolnjevati.

* **Semenski oves**, in sicer **Ligovo**, ima družba za spomladansko setev v zalogi. Ligovo je priznana dobra vrsta iz visoke mrzle lege. Družba ga oddaja po 28 K 100 kg z vrečo vred. Blago je težko semensko in skrbno čiščeno. V zalogi sta le dva vagona tega ovsu in bo mogoče postreči samo udom, ki ga naroče, dokler ga je kaj v zalogi.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Tomasovo žlindro. Cena za nadrobno oddajo 18 odstotne žlindre v Ljubljani je K 6.75 in 19 % K 7.— za 100 kg.

Naročbe na cele vagone se bodo izvrševale po naslednjih cenah:

16 %	17 %	18 %	19 %	20 %	21 %
K 512.—	K 544.—	K 576.—	K 608.—	K 640.—	K 672.—

za cel vagon z 10.000 kg, popust znaša z ozirom na prihranitev stroškov za prevažanje K 25.— pri cellem vagonu.

Te cene je razumeti bazis Trst, t. j. naročnik bo plačal le toliko voznine, kolikor bi znašala iz Trsta do zadnje postaje, čeravno dobi žlindro naravnost iz tvornice.

Kdor je ali bo dobil žlindro v celih vagonih, naj nam po prejemu vozní list vrne, da bomo videli, če je pravilno voznino plačal. Železnica je že mnogokrat pomotoma preveč zaračunila.

Rudninski superfosfat s 14 % v vodi raztopne fosforove kisline po K 7.— 100 kg z vrečo vred. Pri cellem vagonu znaša popust 25 kron in se gnojilo pošlje franko do zadnje železniške postaje.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg. Naročila na cele vagone se izvrše naravnost iz tvornice in se cena vsled zmanjšanja stroškov dokaj zniža.

Kalijevo sol po K 12.60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množino po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudniskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 42 % kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12 — 13 % kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 3 K 90 h.

Čilski soliter po K 30.— sto kg z vrečo vred. To dušičnato umetno gnojilo priporoča družba zlasti za bolj pozno spomladansko gnojenje z dušikom namesto amonijevega sulfata.

Amonijev sulfat po 36.— K 100 kg iz Ljubljane. To gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimni itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spise: „Gnojenje travnikov spomladi s posebnim ozirom na umetna gnojila“ v drugi, „Uspeh poskusenj pri gnojenju travnikov z umetnimi gnojili, in sicer posebno z amonijevim sulfatom“ v tretji in v nadaljnjih lanských številkah, potem „Gnojenje travnikov z umetnimi gnojili spomladi“ v četrti štev. lanskega „Kmetovalca“.

* Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10 % v vodi raztopne fosforove kisline, 10 % žveplenokislega kalija in 4 % amonijevega dušika, oddaja družba po 17 K 100 kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. štev. lanskega „Kmetovalca“.)

Vrtno gnojilo (mešano umetno gnojilo za zelenjad, cvetice in rastline v cvetličnikih), ki vsebuje 7 % v vodi raztopne fosforove kisline, 6 2/3 % čistega kalija (ne žveplenokislega!) in 6 1/2 % dušika (5 % amonijevega dušika in 1 1/2 % dušika solitne kisline) oddaja družba po 40 h kg z vrečo vred.

* **Tropine podzemeljskega oreha**. Te tropine imajo zjamčeno 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 20 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlažje prebavnim rastlinským močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmljenje z močnimi krmili; dobivajo se v vrečah po 75 kg.

* **Sezamove tropine** so družbi pošle.

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ooce in koze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

* **Sladkornata močna krmila** kot okrepujočo primes k drugim krmilom ima odslej naša c. kr. kmetijska družba v zalogi ter jih oddaja le v celih vrečah po 50 kg, in sicer mešanice za in za pitanje po 20 K, ter za molzne krave tudi po 20 K z vrečami vred iz družbenega skladišča ali postavljene na ljubljanski kolodvor. Cela vreča teh krmil, ki tehta 50 kg, stane polovico gori označenih cen. Opozarjamo na spis „Sladkornata močna krmila“ v 2. št. letošnjega „Kmetovalca“, ki pojasnjuje naravo, učinek in način pokladanja sladkornatih močnih krmil.

* **Klajno apno**, 38—42 %, oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljke na zunan se še posebej zaračuna za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozní list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmi, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

* **Živinsko sol** priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti po 7 K 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinska sol se izvršujejo, ki se zanje denar naprej pošlje. V navedeni ceni so vštetí izdatki za vozní list in stroški ob sprejemu denarja, ki se morajo plačevati v Ljubljani.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Občni zbor c. kr. kmetijske družbe kranjske
dne 26. februarja.

(Dalje.)

Predsednik je nato podelil besedo družbenemu ravnatelju, cesarskemu svetniku Gustavu Pircu, da poroča o izpremmbi pravil. Ta je izvajal naslednje misli:

Na občnem zboru koncem leta 1910. se je sklenilo izpremeniti pravila, in sicer v tem smislu, da bi ne imeli več vsi udje dolžnosti, hoditi na občne zборе, in da bi glasovanje ne bilo odvisno od onih, ki slučajno pridejo. Ministrstvo je, ko je dajalo družbi podpore za režijske svrhe, ponovno zahtevalo, da se morajo pravila tako izpremeniti, da postane kmetijska družba resnično stanovski zastop. Namigovalo je, da bo sicer treba ustanoviti deželni kulturni svet ali pa deželno osrednjo zadrugo, ki bi združevala in vodila vse zadruge v deželi. Bolje pa, kakor ustanovitev novega organizma, je, če ohranimo našo častljivo kmetijsko družbo, glede starosti najčastitljivejšo v vsej Avstriji.

Poročevalec je nato podal kratko zgodovino kmetijske družbe ter je med drugim povedal zanimivo okolnost, da je danes v 30 letih, kar je on tajnik kmetijske družbe, četrtič, da občni zbor sklepa o izpremembi družbenih pravil.

Nato je obrazložil v kratkih potezah obe bistveni razliki med starimi in predlaganimi pravili, to je razločevanje med praviimi in podpornimi udi, ki imajo oboji eneniste dolžnosti in tudi pravice, izvzemši, da smejo glasovati le kmetovalci, kar je naravno, ravno tako naravno, kakor n. pr. če pri trgovinski in obrtniški zbornici nima nihče drug pravice glasovati, kakor le trgovci in obrtniki. (Odobranje.) Na drugi strani bi pa bilo popolnoma napačno, če bi hoteli ostale ude, ki niso kmetovalci, pa se zanimajo za napredek kmetijstva, iz družbe odstraniti. Tudi taki morejo biti voljeni v odbore podružnic in jih kot odposlanci zastopati na občnih zborih.

Tako je poročevalec prešel k drugi bistveni razliki v pravilih, ki je v tem, da ne bo občni zbor obstajal več iz udov, ki so slučajno v Ljubljani, ampak bo imela vsaka podružnica pravico za vsakih 40 udov odposlati na občni zbor enega zastopnika. Končno je še opozoril na razliko v tisku pravil, da so stare in nove določbe razvidnejše, ter je pričel poročati o posameznih paragrafi.

§ 1. govori o namenu družbe. Ta paragraf je parafraza zgodovinskega početka in razvitka družbe. Poročevalec je predlagal, da se § 1. novih pravil sprejme.

Predsednik je odredil glasovanje z dvignjenjem rok.

§ 1. je bil sprejet z veliko večino glasov.

Poročevalec: § 2. je ostal bistveno tak, kakor je bil prej, le da je besedilo pravilnejše. Področje družbe ostane isto kakor je bilo doslej.

§ 2. je bil sprejet brez razprave.

Ravno tako neizpremenjeni § 3.

Poročevalec: § 4. je bistven. Glasi se takóle: (čita 1., 2. in 3. odstavek). Vse drugo je ostalo po starem.

Predsednik otvori debato.

Ud tržni nadzornik g. Adolf Ribnikar: »Ta paragraf novih pravil se mi zdi jako pomanjkljiv, in sicer zaradi tega, ker bi se stem paragrafom veliko unetih družbenikov, ki delajo za kmetijstvo, naravnost odbilo od družbe. (Klic: »Ni res!«)

Jaz se tudi strinjam stem, da imajo v kmetijski družbi predvsem kmetje glasovalno pravico in odločujočo besedo. (Klic: »Kdo pa, če ne kmetje?«)

To je po sebi umevno. Če se je pa sklenilo, da morejo postati pravi družbeni udje absolventi kmetijskih šol in živinozdravniki (klic: »Pa Ribnikar ne!«), — potem bi se še en stan ne smel prezreti, to je učiteljski stan, — učitelji na kmetih, na deželi. (Ugovori.)

Jaz ne govorim o liberalnih ali klerikalnih učiteljih, ampak mislim, da je učitelj tega ali onega prepričanja eden najboljših podpornikov naših podružnic na deželi. (Ponovni ugovori.) Zaraditega si dovoljujem staviti izpreminjevalni predlog, da naj se sprejmejo za prave ude tudi še vsi učitelji, ki poučujejo kako kmetijsko panogo po šolah na deželi. Mislim, da je ta izpreminjevalni predlog pravičen, pošten, in upam, da ga bo občni zbor sprejel.«

Deželni odbornik dr. Evgen Lampe: »Jaz bi bil za predlog gospoda tržnega nadzornika Ribnikarja tedaj, če bi učitelji v svojo

stanovsko organizacijo — sprejeli kmete! (Klici: »Dobro!« — Ploskanje.)

Ko smo v deželnem zboru sklepali zakon o šolskem nadzorstvu, o zastopstvu v krajnih in okrajnih šolskih svetih in smo predlagali, da dobe tam glasovalno pravico kmetje, starši otrok, ki šole obiskujejo, tedaj je celo liberalno učiteljstvo takoj zagnalo krik, da ne dopusti, da bi imeli kmetje v teh zastopih kaj opraviti. Dokler se del učiteljstva postavlja na tako stališče, ni mogoče, da bi ga mi sprejeli v kmetijsko družbo. Na drugi strani pa mi vendar hočemo imeti stanovsko organizacijo! (Klic: »Tako je!«)

Zdravniki imajo svojo stanovsko organizacijo in nobenega kmeta ni zraven. Advokati in notarji imajo svoje zbornice, in še nobenega kmeta niso vanjo volili. Zaraditega pa ima tudi kmet pravico, da na občni zbor kmetijske družbe sprejme, kogar on hoče. (Klic: »Tako je!«)

Poglejte, naš glavni odbor je šel jako daleč; pokazal je jako veliko prijaznost do drugih stanov. Sprejel je za prave ude tudi živinozdravnike. (Klic: To je bil greh!«)

Pa ravno živinozdravniki so v zadnjem času pri znanem tečaju za živinozdravniške pomočnike na Vrhniki pokazali, da jim je več za njihove stanovske, osebne koristi, kakor pa za koristi naših kmetov. (Nepopisen hrup.)

Kmetijska družba za kmete! Zastopniki drugih stanov pa naj gredo na občne zборе svojih organizacij dajati svoje nasvete!«

Deželni poslanec Piber predlaga konec debate. Sprejeto.

Poročevalec cesarski svetnik Pirc opozarja na besedilo 2. odstavka § 4., ki določa, da morejo postati pravi družbeni udje tudi načelniki in odborniki podružnic in načelniki, oziroma predsedniki gospodarskih in kmetijskih zadrug in društev. Tem potom pridejo tudi za kmetijstvo uneti učitelji, ki jim izraža svoje spoštovanje, do zaželenega cilja. Kmet jih bo počastil stem, da jih bo volil v odbor podružnic itd. Predlaga, da se § 4. sprejme neizpremenjen.

To se je zgodilo; dodatni predlog g. Ribnikarja je bil odklonjen. (Smeh. Dobrokljici.)

Predsednik: »Pokazimo, da nam je resen namen, dati v kmetijski družbi našemu kmetijstvu pravo podlago. Zaraditega naj se ne vidi, kakor da bi se bali izpreminjevalnih predlogov. Poslušajmo jih mirno, potem bomo glasovali in — večina odloči!«

Poročevalec: §§ 5. in 6. sta neizpremenjena. § 7. ima pod točko 2. izpremembo, ki se glasi (čita):

»2. udeleževati se družbenih zborov, shodov in izletov, k so izrecno splošno pristopni, potem podružničnih občnih zborov, kjer imajo edini pravico glasovati ter na tem zboru voliti podružnične zastopnike za družbeni občni zbor (§ 31.).«

Izprememba je bila brez razprave odobrena.

Poročevalec: § 8. govori o pravicah in dolžnostih podpornih, dopisujočih in častnih udov.

Izprememba je bila brez razprave sprejeta z veliko večino.

Poročevalec: §§ 9., 10. in 11. so neizpremenjeni. Pri § 12., ki govori o področju občnega zbora, je nova točka 15., ki pravi, da spada v področje občnega zbora (bere):

»15. izpremeniti družbo v kak strokoven zastop kmetovalcev z istim delokrogom, kakor ga ima družba že sedaj, in sicer na podstavi kakega deželnega, oziroma okvirnega državnega zakona. Občni zbor, ki sklene tako izpremembo družbe, s tem sklepom takoj in brez drugega pooblasti glavni odbor, da izvrši tako izpremembo dogovorno z dotičnimi zakonodajnimi činitelji.«

Predsednik je otvoril razpravo.

G. Ribnikar je izvajal med hrupnimi ugovori zborovalcev, da je ta točka v izpremembah družbenih pravil najvažnejša, ker da gre za milijonsko premoženje družbe.

Predsednik je opominjal govornika, naj ne hujska. (Klic: »Z lažmi!«)

Govornik je svaril, da naj občni zbor ne odstopi na tak način svojih pravic glavnemu odboru, opozarjal je, da bo občni

zbor, ki bo morda sklepel o preosnovi družbe v kak deželni ali državni zavod, drugače sestavljen, kakor je današnji, in je predlagal, naj se glavni odbor pooblasti, da za preosnovo vse pripravi ter svoje delo potem predloži občenemu zboru v pretres, ki naj o njem sklepa s kvalificirano večino, to je, da morajo biti vse podružnice zastopane in sklep sprejet z dvetretjinsko večino.

Po deloma ostrem ugovoru dež. odbornika dr. Lampeta, med katerim so bili slišati burni medkllici, je predlagal deželni poslanec Piber konec razprave, ki je bil sprejet.

Poročevalec je rekel, da nima nič pripomniti in je predlagal, da se § 12. sprejme, kakor ga predlaga glavni odbor.

Sprejeto z veliko večino.

Izprememba v § 13., 3. odstavek je bil brez razprave sprejet.

K § 14., ki govori o tem, kdo imej pristop k občnim zborom, je opozarjal poročevalec, ces. svetnik Pirc, da se je prvi odstavek tega § moral preurediti samo z ozirom na soglasje z ostalimi določbami pravil.

Za besedo se je oglašil g. Ribnikar, ki je izvajal, da je ta paragraf tak, da bo jemal udom družbe najpreprostejšo pravico. Če se je sprejelo načelo, da naj imajo pravico glasovanja samo odposlanci podružnic, kar da je čisto pravilno, tedaj pa naj bi se vsaj to pustilo, da ima vsak ud pravico priti na občni zbor. (Klic: »Razbijat!«)

Vsak ud naj ima pravico posvetovalnega glasu, ali vsaj pravico, da sme priti na občni zbor. Stavil je izpreminjevalni predlog, da imej vsak ud družbe pravico prisostvovati občnim zborom s posvetovalnim glasom.

Deželni odbornik dr. Lampe odklanja možnost, da bi prihajali na občne zore kmetijske družbe ljudje, ki nimajo s kmečkim stanom nič opraviti.

Deželni poslanec Piber je predlagal konec razprave. Sprejeto. Poročevalec je predlagal, da se § 14. sprejme neizpremenjen.

Predsednik konstatira, da je § 14. soglasno sprejet.

Brez razprave sta bila sprejeta §§ 15. in 16., dočim se § 17. ni izpremenil.

Pri § 18. je opozarjal poročevalec na 1. odstavek, ki pravi, da bo imel glavni odbor odslej predsednika, dva podpredsednika, 12 odbornikov in poleg tega stalnega zastopnika deželne vlade in deželnega odbora.

Predsednik je otvoril razpravo. Nihče se ni oglašil.

Sprejet je bil predlog glavnega odbora.

O §§ 19., 20., 21. in 22. se ni glasovalo, ker glede njih ni bilo predlaganih izprememb.

Po pojasnilih poročevalca je bil brez razprave sprejet § 23., ki v 4. odstavku govori o pravici ugovora deželne vlade, oziroma deželnega odbora pri razdeljevanju državnih in deželnih podpor.

§§ 24. in 25. se nista izpremenila.

§§ 27., 28., 29. in 30. ostanejo neizpremenjeni.

§ 26. je bil brez razprave sprejet. (Dalje prih.)

Razglas

o oddaji plemenskih prasičev.

C. kr. kmetijska družba kranjska oddaja s pomočjo državne podpore in s pomočjo deželne podpore dogovorno z deželnim odborom kranjskim žlahtne plemenske prasiče za polovično nakupno ceno, in sicer predvsem iz deželnih prasičerejskih zavodov v Gorjah, na Križu in na Vrhniki pod nastopnimi pogoji:

1. Prasički se oddajajo po 10 in tudi več tednov stari, in sicer kakršne starosti se dobe.

2. Cene prasičkom so za polovico nižje kakor jih plačuje družba.

3. Oddajajo se ali sami mrjaščeki, ali pa svinjica z mrjaščekom vred.

4. Kdor prasiče dobi, se mora pismeno zavezati:

- a) da jih obdrži za pleme, dokler bodo sposobni;
- b) da naznani kmetijski družbi, kadar jih neha imeti za pleme;
- c) da bo pripuščal mrjasca tudi svinjam drugih gospodarjev.

Došle prošnje bo odbor reševal povrsti, kakor bodo dohajale, in sicer vselej takrat, kadar dobi takih plemenskih prasičkov, ki pa seveda niso vedno v zadostnem številu na razpolaganje.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, 15. januarja 1912.

Vabilo

na občni zbor kmetijske podružnice za Poljansko dolino, ki bo 8. aprila 1912 ob treh popoldne v šoli v Poljanah.

SPORED:

1. Račun za l. 1911.
2. Slučajnosti.

Če bi občni zbor ob določenem času ne bil sklepčen, se bo vršil pol ure potem pri vsakem številu udeležencev.

Trata, dne 22. marca 1912.

Pipan, načelnik.

Vabilo

na občni zbor kmetijske podružnice v Boh. Bistrici dne 4. aprila ob desetih popoldne pri načelniku Fr. Arhu.

SPORED:

1. Račun za leto 1911.
2. Posvetovanje o naročitvi.
3. Slučajnosti.

Bohinjska Bistrica, dne 22. marca 1912.

Fr. Arh, načelnik.

Vabilo

na občni zbor kmetijske podružnice v Strugah dne 14. aprila 1912 ob treh popoldne v uradovnici hranilnice v Strugah.

SPORED:

1. Poročilo odbora o delovanju.
2. Odobritev letnega računa.
3. Volitev podružničnih zastopnikov za družbeni občni zbor.
4. Slučajnosti.

Kmetijska podružnica v Strugah,
dne 24. marca 1912.

Ivan Dernulc, načelnik.

Vabilo

na občni zbor kmetijske podružnice v Boh. Beli, ki bo dne 14. aprila 1912. popoldan ob štirih v hiši načelnika.

SPORED:

1. Predložitev računov za l. 1911.
2. Volitev odbora in načelnika.
3. Dogovor o nadaljnjem delovanju.
4. Slučajnosti.

Če ob določenem času zbor ne bo sklepčen, se bo vršil občni zbor pol ure pozneje pri vsakem številu udov.

Kmetijska podružnica v Boh. Beli,
25. marca 1912.

J. Burja.